

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระทางสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์" ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระ นับตั้งแต่ในวัยเด็กจนสามารถประกอบอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระของนักเขียนสารคดีอิสระแต่ละท่าน ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจต่อ "ปัจจัย" ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระโดยภาพรวม และศึกษาว่าปัจจัยเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับอย่างไร โดยได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษานี้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1.1 แหล่งข้อมูลบุคคล
- 1.2 แหล่งข้อมูลเอกสาร
- 1.3 ผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระ

1.1 แหล่งข้อมูลบุคคล

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มนักเขียนสารคดีอิสระ
- กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้อำนวยการฝ่ายผลิตรายการ

1. กลุ่มนักเขียนสารคดีอิสระ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ "ปัจจัย" ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระในสภาพที่เป็นจริงโดยตรง ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้มากที่สุด เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับเกิดจากรวบรวมข้อมูลของนักเขียนสารคดีอิสระกรณีศึกษาแต่ละท่านโดยตรง ซึ่งกลุ่มนักเขียนสารคดีอิสระที่ผู้วิจัยวางแผนสัมภาษณ์ในเบื้องต้นคือกลุ่มนักเขียนสารคดีอิสระที่เป็นที่ยอมรับในวงการเขียนสารคดีว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

ทั้งในฐานะเป็นผู้ที่มีทักษะในการนำเสนอเรื่องราวที่โดดเด่น และเป็นผู้ที่มีผลงานสารคดีนำเสนอผ่านสื่ออย่างสม่ำเสมอ โดยผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการเลือกนักเขียนสารคดีอิสระที่ผู้วิจัยได้ติดตามผลงานหรือพบเห็นผลงานของนักเขียนท่านนั้นอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้เคยร่วมงานในที่ทำงานผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์มากระยะหนึ่ง ทำให้ผู้วิจัยมีเพื่อนร่วมงานในวงการสารคดีจำนวนหนึ่ง ซึ่งบางท่านในกลุ่มนี้เป็นหนึ่งในนักเขียนสารคดีอิสระในกรณีศึกษาด้วย ในขณะที่บางท่านเป็นกำลังสำคัญในการให้คำแนะนำ และคำปรึกษาในการเลือกนักเขียนกรณีศึกษาท่านอื่น รวมทั้งได้แนะนำนักเขียนท่านอื่นที่เห็นว่าเหมาะสมมาเป็นกรณีศึกษาแทนนักเขียน 3 ท่านที่ผู้วิจัยไม่สามารถติดต่อขอข้อมูลตามแผนการวิจัยที่ได้เสนอไว้ นอกจากนั้น เพื่อนร่วมงานบางท่านยังได้ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อแนะนำผู้วิจัยเพื่อขอสัมภาษณ์นักเขียนกรณีศึกษาบางท่าน ซึ่งทำให้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนั้นเมื่อผู้วิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ นักเขียนกรณีศึกษาบางท่านยังได้กรุณาแนะนำนักเขียนสารคดีอิสระท่านอื่นด้วย ทั้งยังอนุญาตให้ผู้วิจัยอ้างถึงในการติดต่อขอสัมภาษณ์ด้วย จนในที่สุด ผู้วิจัยสามารถติดต่อสัมภาษณ์นักเขียนสารคดีอิสระได้ครบทั้ง 12 ท่านตามที่ได้วางแผนการวิจัยไว้ซึ่งนักเขียนสารคดีอิสระจำนวน 12 ท่าน ได้แก่

1. คุณธีรภาพ โลหิตกุล
2. คุณภาณุ มณีวัฒนกุล
3. ม.ล.ปริญญากร วรวรรณ
4. คุณอรสม สุทธิสาคร
5. คุณชาติ ภิรมย์กุล
6. คุณศรัณย์ บุญประเสริฐ
7. คุณจิตติมา ผลเสวก
8. คุณนคเรศ ธีระคำศรี
9. คุณสุทัศน์ รุ่งศิริศิลป์
10. คุณนัท สุมนเตมีย์
11. คุณนิพัทธ์พร เพ็งแก้ว
12. คุณทรงยศ กมลทวีกุล

นอกจากการเก็บข้อมูลจากนักเขียนสารคดีอิสระทั้ง 12 ท่านแล้ว ผู้วิจัยยังได้รับข้อมูลเพิ่มเติม ในการทำความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาการวิจัยจากนักเขียนสารคดีอีก 3 ท่าน ซึ่ง 2 ใน 3 ท่าน นักเขียนกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ได้แนะนำให้ผู้วิจัยติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมยิ่งขึ้น นักเขียนสารคดี 2 ท่านนี้คือ คุณบุรณี สุนทรธัย และคุณธารา รินตานต์ ซึ่งเคยทำงานเขียนสารคดีอิสระทางสื่อสิ่งพิมพ์มาก่อนแต่ไม่ได้ทำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนนักเขียนสารคดีอีกท่านคือคุณปารวี ไพบูลย์ยิ่ง เป็นนักเขียนสารคดีที่เพิ่งเริ่มทำงานเขียนสารคดีอิสระ ทั้งทางสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์อย่างจริงจังในช่วงที่ผู้วิจัยกำลังเรียบเรียงข้อมูล ผู้วิจัยจึงไม่นำเสนอกกรณี นักเขียนทั้ง 3 ท่านนี้เป็นข้อมูลหลัก เนื่องจากเงื่อนไขที่แตกต่างจากนักเขียนกรณีศึกษาทั้ง 12 ท่าน ตามที่ได้กล่าวมา

2. กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้อำนวยการฝ่ายผลิต

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารายละเอียดในแง่มุมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระ ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของนักเขียนสารคดีอิสระโดยตรง ซึ่งได้แก่ บรรณาธิการ หรือผู้อำนวยการฝ่ายผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการมอบหมายงานหรือรับผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระโดยตรง โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านนี้เป็น 2 กลุ่มหลักคือ บรรณาธิการสื่อสิ่งพิมพ์ และผู้รับผิดชอบในการจัดการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ขององค์กรสื่อ แต่เนื่องจากการศึกษาข้อมูลจากนักเขียนสารคดีอิสระกรณีศึกษาพบว่า นักเขียนกรณีศึกษาทุกท่านทำงานเขียนสารคดีในสื่อสิ่งพิมพ์ โดยมีนักเขียน 4 ท่านที่มีประสบการณ์การผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ ผู้วิจัยจึงได้วางแผนการสัมภาษณ์บรรณาธิการ และผู้อำนวยการฝ่ายผลิตรายการตามประเภทของสื่อ โดยแต่ละองค์กรต่างมีนโยบายการรับผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระแตกต่างกัน ซึ่งได้แก่ บรรณาธิการนิตยสารแนวสารคดีโดยตรง 1 ท่าน บรรณาธิการนิตยสารสำหรับผู้หญิง 1 ท่าน บรรณาธิการนิตยสารแจกสมาชิก 1 ท่าน และบรรณาธิการสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์ผลงานเล่มของนักเขียนสารคดีอิสระ 1 ท่าน และผู้รับผิดชอบการจัดการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ 1 ท่าน เมื่อได้วางแผนการสัมภาษณ์ บรรณาธิการโดยกว้างๆ แล้ว ผู้วิจัยได้ลองกำหนดรายชื่อองค์กรสื่อโดยเฉพาะเจาะจง โดยไม่มั่นใจว่าจะสามารถติดต่อขอสัมภาษณ์บรรณาธิการทุกท่านได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์นักเขียนแต่ละท่าน ผู้วิจัยได้นำรายชื่อผู้รับผิดชอบในตำแหน่งบรรณาธิการขององค์กรสื่อแต่ละองค์กร ไปปรึกษานักเขียน เพื่อขอความคิดเห็นจากนักเขียนอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องในการ

เลือกผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระ ซึ่งนักเขียนหลายท่านได้กรุณาให้คำแนะนำเป็นอย่างดี จนในที่สุด ผู้วิจัยจึงได้รายชื่อผู้รับผิดชอบในการติดต่อนักเขียนสารคดีอิสระจากองค์กรสื่อครบทั้ง 5 ท่าน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ ได้แก่

1. คุณวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ บรรณาธิการนิตยสาร "สารคดี"
2. คุณวราภรณ์ พลอยบริสุทธิ์ รองบรรณาธิการนิตยสาร "แอล"
3. คุณอุดม ตันติต้องตา อดีตบรรณาธิการนิตยสาร "ออร์่า" และ "Thai Environment"
4. คุณจตุพล บุญพริตต์ บรรณาธิการสำนักพิมพ์แพรว
5. คุณลักษณะ จีระจันทร์ ผู้อำนวยการฝ่ายผลิตรายการ บริษัท พาโนรามา ดอคคิวเม้นทารี จำกัด

1.2 แหล่งข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ ในการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเลือกอาชีพและการพัฒนาอาชีพของบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการทำงานสื่อสารมวลชน แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานสารคดี และแนวคิดวิชาชีพนิยม ส่วนที่สองคือ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสารคดี การประกอบอาชีพ และการทำงานของนักเขียนสารคดีอิสระ ซึ่งส่วนใหญ่เป็น บทสัมภาษณ์ บทความ หนังสือ และเอกสารต่างๆ ที่นักเขียนเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเขียนกรณีศึกษา นอกจากนั้น ยังเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์นักเขียนในบางประเด็น

1.3 ผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระ

เนื่องจากเกณฑ์การวัดความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระคือผลงานของนักเขียน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระกรณีศึกษามาทำการศึกษาร่วมกับ

ข้อมูลอื่นด้วย แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในผลงานของนักเขียนแต่ละท่าน แต่เป็นการศึกษาเพื่อประกอบการทำความเข้าใจลักษณะความเชี่ยวชาญในการนำเสนอผลงานสารคดีของนักเขียนแต่ละท่าน ผลงานเหล่านี้ได้แก่

- ผลงานสารคดีในสื่อสิ่งพิมพ์ของนักเขียนสารคดีอิสระ
- เทปบันทึกรายการสารคดีโทรทัศน์ของนักเขียนสารคดีอิสระ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทบุคคล

2.1.1 กลุ่มนักเขียนสารคดีอิสระ

เนื่องจากจุดมุ่งหมายในการศึกษา "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการประกอบอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระทางสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์" ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษานักเขียนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการประกอบอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระในทุกแง่มุมเท่าที่สามารถทำได้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการทำความเข้าใจความเป็นไปในการพัฒนาอาชีพ และการดำเนินชีวิตของนักเขียนสารคดีอิสระแต่ละท่าน ด้วยการรวบรวมข้อมูล และศึกษาภูมิหลังและประสบการณ์ทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการประกอบอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระของนักเขียนแต่ละท่าน ตั้งแต่วัยเด็กจนประสบความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระ ซึ่งวิธีการดังกล่าวทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยภาพรวมได้ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ค่อนข้างละเอียดตามแนวคิดที่ได้นำเสนอมาในบทที่ 2 โดยได้พยายามเรียงลำดับตามความต่อเนื่องเป็น 3 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนมีประเด็นย่อย เพื่อให้ผู้วิจัยและแหล่งข้อมูลเข้าใจภาพรวมในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยประเด็นคำถามในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. ขั้นตอนในการเข้าสู่อาชีพ มีประเด็นดังนี้

- ความคิดเห็นว่ามี "ปัจจัย" ไหนบ้างที่เอื้อต่อการเข้าสู่อาชีพ ทั้ง "ปัจจัยภายนอก" และ "ปัจจัยภายใน"
- แต่ละปัจจัยมีความสำคัญอย่างไร และเกี่ยวข้องกันอย่างไร

- ปัจจัยใดมีความสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด
- ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าสู่อาชีพ

2. ขั้นตอนเมื่อเข้าสู่อาชีพนักเขียนสารคดีอิสระ มีประเด็นดังนี้

- มี "ปัจจัย" ไດบ้างที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระ ทั้ง "ปัจจัยภายนอก" และ "ปัจจัยภายใน"
- แต่ละปัจจัยมีความสำคัญอย่างไร และเกี่ยวข้องกันอย่างไร
- ปัจจัยใดมีความสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด
- ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

3. ความคิดเห็น "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพ" มีประเด็นดังนี้

- ความคิดเห็นมี "ปัจจัย" ไດบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระ ทั้ง "ปัจจัยภายนอก" และ "ปัจจัยภายใน"
- องค์ประกอบของปัจจัยเหล่านั้นมีลักษณะอย่างไร และมีความสำคัญอย่างไร
- แต่ละปัจจัยเกี่ยวข้องกันอย่างไร
- ปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมปัจจัยเหล่านั้น

โดยขั้นตอนในการติดต่อเพื่อขอสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มที่การติดต่อนักเขียนสารคดีอิสระกรณีศึกษา ด้วยการโทรศัพท์แนะนำตัว และแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้นักเขียนทราบ จากนั้นจึงได้แจ้งลักษณะข้อมูลที่ต้องการ และวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งต้องใช้เวลา 2-3 ชั่วโมงโดยประมาณ เมื่อนักเขียนรับทราบข้อมูลเบื้องต้น และตกลงให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดส่งโครงร่างวิจัยโดยย่อ และคำถามในการสัมภาษณ์โดยละเอียดไปให้นักเขียนแต่ละท่าน เพื่อเป็นการยืนยันวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและลักษณะข้อมูลที่ต้องการอีกครั้ง จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ติดต่อนัดหมายเวลาและสถานที่สัมภาษณ์อีกครั้ง หนึ่ง สำหรับแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่เคยรู้จักมาก่อน หากมีผู้แนะนำแผนงานวิจัยแก่นักเขียนท่านนั้นก่อน การติดตามเพื่อขอสัมภาษณ์มักได้รับความสะดวกอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม สำหรับแหล่งข้อมูลบางท่าน แม้ไม่มีผู้ติดต่อแนะนำแผนงานวิจัยล่วงหน้า การติดต่อครั้งแรกด้วยการติดต่อแนะนำตัว และแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยโดยตรง ผู้วิจัยพบว่าไม่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคแต่อย่างใด เพียงแต่ผู้วิจัยจำเป็นต้องให้ข้อมูลแก่นักเขียนท่านนั้นโดยละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น จากนั้นจึงส่งแผนงานวิจัยโดยย่อและคำถามในการสัมภาษณ์ให้แหล่งข้อมูลท่านนั้น

เมื่อผู้วิจัยได้ติดต่อขอสัมภาษณ์นักเขียนสารคดีอิสระตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าในจำนวนนักเขียนกรณีศึกษาทั้ง 12 ท่าน มีนักเขียน 1 ท่านคือ ม.ล.ปริญญากร วรวรรณ ช่างภาพ และนักเขียนสารคดีชีวิตสัตว์ป่าได้ติดต่อกลับมายังผู้วิจัยว่ายินดีให้ข้อมูลโดยการเขียนตอบส่งกลับมา เนื่องจากนักเขียนท่านนี้พำนักอยู่ที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาเป็นหลัก และมีเวลาอยู่บ้านไม่แน่นอน เนื่องจากเมื่อออกเก็บข้อมูลในป่า มักต้องใช้เวลาในพื้นที่ครั้งละ 1-2 สัปดาห์ โดยไม่สามารถระบุเวลาที่แน่นอนได้ ซึ่งผู้วิจัยไม่ขัดข้องแต่อย่างใด เพียงแต่ได้ขออนุญาตล่วงหน้าในการติดต่อกลับไป หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมภายหลัง สำหรับแหล่งข้อมูลท่านอื่นได้อนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ตามเวลาและสถานที่นัดหมาย อย่างไรก็ตาม พบว่ามีอุปสรรคบางประการในการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสถานที่สัมภาษณ์ เนื่องจากนักเขียนสารคดีอิสระส่วนใหญ่ทำงานที่บ้าน โดยไม่มีสำนักงานประจำ ซึ่งในกรณีนักเขียนบางท่าน การนัดหมายที่บ้านไม่สะดวก ในกรณีนี้จึงนัดหมายในที่สาธารณะ ซึ่งสถานที่บางแห่งไม่สะดวกในการสัมภาษณ์เจาะลึก ที่ต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลถึง 2-3 ชั่วโมง เช่น กรณีนัดหมายในร้านอาหาร ที่เสียงดนตรี เสียงเพลงอาจเป็นอุปสรรคในการสัมภาษณ์ ที่ต้องบันทึกเสียง ทำให้ผู้วิจัยและแหล่งข้อมูลต้องช่วยกันแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นครั้งไป อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์นักเขียนท่านอื่นในช่วงหลัง ผู้วิจัยได้แก้ปัญหานี้ด้วยการนัดสัมภาษณ์ในสถานที่สาธารณะที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม และสามารถสัมภาษณ์ได้อย่างสะดวก แม้ใช้เวลานานก็ตาม

สำหรับการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ แม้ผู้วิจัยได้จัดส่งคำถามในการสัมภาษณ์โดยเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์แล้ว แต่ในทางปฏิบัติ การสัมภาษณ์ควรมีเป็นลักษณะการพูดคุยอย่างธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้บรรยากาศในการเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างราบรื่น แต่พบว่าในบางคำถาม ผู้วิจัยไม่สามารถถามคำถามโดยเรียงตามลำดับคำถามที่จัดทำไว้ได้ทั้งหมด เนื่องจากนักเขียนได้ให้ข้อมูลในช่วงแรกแล้ว ดังนั้น สิ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นในการเตรียมสัมภาษณ์คือ การทำความเข้าใจลักษณะข้อมูลที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจน และพยายามสัมภาษณ์ตามลำดับ แต่ในขณะเดียวกันได้ให้ความสำคัญในการติดตามการสัมภาษณ์อย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญในการรับฟังข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์มากกว่าที่จะจดจ่ออยู่กับคำถาม หากคำถามใดได้คำตอบแล้ว จึงเลื่อนไปถามคำถามในลำดับถัดไป หรือในกรณีที่ยังไม่ได้ข้อมูลในบางประเด็นอย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้พยายามเรียบเรียงคำถามใหม่เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจประเด็นคำถาม จนสามารถให้ข้อมูลตามที่ต้องการได้ จนกระทั่งมั่นใจว่าได้ข้อมูลครอบคลุมประเด็นที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยจึงยุติการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าแม้การสัมภาษณ์สิ้นสุดแล้ว การพูดคุยหลังสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ มักได้ข้อมูลบางประการที่ทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นปัญหาการวิจัยชัดเจนยิ่งขึ้น

2.1.2 กลุ่มบรรณาธิการและผู้ำนวยการผลิตสารคดี

เนื่องจากความสามารถในการประกอบอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระเกี่ยวข้องกับช่องทางการนำเสนอผลงานผ่านสื่อ ซึ่งมีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงคือบรรณาธิการ หรือผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการสารคดี ผู้วิจัยจึงได้วางแผนการวิจัยโดยการติดต่อขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและเกณฑ์ในการรับผลงานสารคดีของนักเขียนสารคดีอิสระ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระที่เป็นที่ต้องการในวงการสื่อตามสภาพที่เป็นจริง โดยผู้วิจัยได้ติดต่อโดยตรงอย่างเป็นทางการ โดยเริ่มที่การเลือกองค์กรกรณีศึกษาจากองค์กรสื่อ ซึ่งมีการเปิดรับงานด้วยนโยบายต่างกันตาม ตามรูปแบบงานสารคดีของนักเขียนสารคดีอิสระที่ปรากฏอยู่ทางสื่อต่างๆ ตามขั้นตอนการเลือกที่ได้นำเสนอมาแล้ว เมื่อผู้วิจัยได้รายชื่อองค์กรสื่อทั้ง 5 องค์กรแล้ว ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ติดต่อบรรณาธิการแต่ละท่าน โดยการแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำงานวิจัยให้ทุกท่านทราบ ซึ่งผลการติดต่อขอสัมภาษณ์พบว่า บรรณาธิการทุกท่านยินดีให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงได้จัดส่งแผนการวิจัยโดยย่อและแนวคำถามสำหรับบรรณาธิการไปให้ จากนั้นจึงติดต่อนัดเวลาการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยคำถามในการสัมภาษณ์บรรณาธิการเกี่ยวข้องกับประเด็น ดังนี้

- การติดต่อกับนักเขียนสารคดีอิสระ
- เหตุผลในการเปิดรับผลงานนักเขียนอิสระขององค์กรสื่อ
- เกณฑ์ในการเลือกนักเขียน
- เกณฑ์ในการเลือกผลงานของนักเขียน

ในการนัดหมายสัมภาษณ์บรรณาธิการ ผู้วิจัยพบว่าไม่มีปัญหาใดที่เป็นอุปสรรคสำคัญ มีเพียงติดขัดบ้างในเรื่องเวลานัดหมายบรรณาธิการบางท่าน เนื่องจากโดยความรับผิดชอบตามหน้าที่ บรรณาธิการมีงานรับผิดชอบค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในระยะก่อนปิดต้นฉบับ ในการติดตามการนัดหมายบรรณาธิการบางท่านผู้วิจัยยืนยันการนัดหมายหลังจากการติดต่อในครั้งแรก 2-3 สัปดาห์ อย่างไรก็ตาม เมื่อนัดหมายเวลาได้แล้ว ในขั้นตอนการสัมภาษณ์พบว่าไม่มีอุปสรรคในเรื่องลักษณะข้อมูลที่ต้องการแต่ประการใด

นอกจากการเตรียมการติดต่อเพื่อขอสัมภาษณ์ตามที่ได้นำเสนอมาแล้ว ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยังได้นำเครื่องบันทึกเสียงและสมุดจดบันทึกไปใช้ในการสัมภาษณ์ โดยได้ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ด้วย เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ถอดเทปการสัมภาษณ์เพื่อค้นหารายละเอียด และสรุปข้อมูล

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสาร

เนื่องจากจุดประสงค์ในการรวบรวมข้อมูลเอกสารมี 2 ประการ ลักษณะข้อมูลที่ต้องการจึงมี 2 ลักษณะคือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเพื่อนำมาอิงเป็นแนวทางการศึกษา และกำหนดแผนงานการวิจัย และส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนักเขียน การประกอบอาชีพและการทำงานของนักเขียนสารคดีอิสระ ซึ่งการรวบรวมข้อมูลแนวคิดและทฤษฎี ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากงานวิจัย ผลงานวิชาการ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยยังได้สอบถามข้อมูลจากผู้ทำงานสารคดีที่ผู้วิจัยรู้จัก เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาทำความเข้าใจ และสรุปหาแนวทางการศึกษา โดยได้ขอความเห็นและได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา จนสามารถเลือกแนวคิดและทฤษฎีมาสรุปเป็นแนวทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม ในส่วนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการทำงานสารคดีพบว่า ข้อมูลจากเอกสารเกือบทั้งหมดที่ผู้วิจัยรวบรวมได้ เป็นข้อมูลการจัดทำสารคดีทางสื่อสิ่งพิมพ์ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์เพื่อทำความเข้าใจการผลิตรายการสารคดีทางสื่อโทรทัศน์ โดยทำความเข้าใจร่วมกับประสบการณ์ที่ผู้วิจัยเคยทำงานผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์มาระยะเวลาหนึ่ง สำหรับข้อมูลเอกสารในส่วนที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนักเขียน และการประกอบอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระ การรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยเป็นการสืบค้นจากสิ่งพิมพ์ ได้แก่ บทความ บทสัมภาษณ์ หนังสือ เอกสารการสัมมนา และเอกสารในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง และผู้วิจัยยังได้รวบรวมผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระ ทั้งที่ปรากฏทางนิตยสาร และหนังสือเล่มเท่าที่สามารถรวบรวมได้ นอกจากนั้นเมื่อผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักเขียนกรณีศึกษา นักเขียนบางท่านยังได้แนะนำให้ผู้วิจัยไปค้นหาบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องการทำงานของแต่ละท่านเพิ่มเติม ซึ่งข้อมูลส่วนนี้มีประโยชน์ในแง่การยืนยันข้อมูลการสัมภาษณ์ และประการสำคัญผู้วิจัยพบว่ายังทำให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์ ภูมิหลัง และแนวคิดในการใช้ชีวิต แนวคิดในการทำงานและการประกอบอาชีพของนักเขียนท่านนั้นเพิ่มเติมจากข้อมูลจากสัมภาษณ์ด้วย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนนี้ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยค้นคว้าเริ่มต้นจากการสืบค้นผลงานนักเขียนกรณีศึกษาจากห้องสมุด ร้านหนังสือ แผงหนังสือเก่า ทั้งจากหนังสือ วารสาร และนิตยสารต่างๆ ในส่วนผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระทางสื่อโทรทัศน์ ผู้วิจัยได้พยายามติดตามผลงานของนักเขียนที่กำลังออกอากาศ นอกจากนั้น ผลงานของนักเขียนบางท่าน ผู้วิจัยได้เคยติดตามผลงานมาระยะเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงที่ผู้วิจัยยังทำงานในทีมงานผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ อย่างไรก็ตาม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้เน้นหนักที่การวิเคราะห์เนื้อหาผลงานสารคดีของนักเขียนโดยตรง แต่เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานสารคดีของนักเขียนสารคดีอิสระ เพื่อประกอบการทำความเข้าใจรูปแบบเฉพาะ ซึ่งเป็นความโดดเด่นในผลงานของนักเขียนสารคดีอิสระแต่ละท่าน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการติดตามผลงานทั้งหมดของนักเขียนแต่ละท่าน แต่ให้เพียงพอในการทำความเข้าใจรูปแบบเฉพาะในการทำงานของแต่ละท่านเท่านั้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษา "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระทางสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์" ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ชั้นแรกผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดทั้งจากการสัมภาษณ์ และจากเอกสารสิ่งพิมพ์มาจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแยกเป็น 2 ส่วนใหญ่คือ ส่วนการพัฒนาก่อนเข้าสู่อาชีพ และส่วนที่เกี่ยวกับการทำงานของนักเขียนสารคดีอิสระ จากนั้นจึงได้ทำการศึกษาในแต่ละส่วนว่า มี "ปัจจัย" ใดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอาชีพในระยะนั้น และปัจจัยเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระแต่ละท่านอย่างไร โดยได้อิงแนวคิดในการศึกษาที่ได้นำเสนอมา จากนั้น จึงวิเคราะห์เพื่อสรุปภาพรวมต่อประเด็นปัญหาการวิจัย "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระทางสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์" โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการพัฒนาอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระ
2. ศึกษา "ปัจจัย" ที่เกี่ยวข้องการเข้าสู่อาชีพ และ "ปัจจัย" ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทำงานของนักเขียนสารคดีอิสระ
3. วิเคราะห์ "ปัจจัย" ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระ

4. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเนื้อหาของข้อมูลหลักในส่วนการพัฒนาก่อนเข้าสู่อาชีพ และการพัฒนาการทำงานของนักเขียนสารคดีอิสระ ผู้วิจัยได้นำเสนอด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาสลับกับข้อมูลในประเด็นนั้น ทั้งจาก

การสัมภาษณ์ และข้อเขียนจากสิ่งพิมพ์ของนักเขียนสารคดีอิสระกรณีศึกษาแต่ละท่าน เพื่อให้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจต่อกระบวนการพัฒนาอาชีพ และ “ปัจจัย” ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาเข้าสู่อาชีพ และการพัฒนาอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระตามสภาพที่เป็นจริง จากนั้นจึงสรุปภาพรวมของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักเขียนสารคดีอิสระในช่วงสุดท้าย

กล่าวได้ว่า “ระเบียบวิธีวิจัย” ในการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระทางสื่อโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาอาชีพ และภาพรวมของปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเข้าสู่อาชีพ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของนักเขียนสารคดีอิสระ โดยการรวบรวมข้อมูลของนักเขียนสารคดีอิสระกรณีศึกษาแต่ละท่าน เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการดังกล่าวของนักเขียนแต่ละท่าน จากนั้นจึงวิเคราะห์หาภาพรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการประกอบอาชีพนักเขียนสารคดีอิสระ โดยการนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาในแต่ละช่วงเวลา จากนั้นจึงศึกษาหา “ปัจจัย” ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ และลักษณะความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ต่อนักเขียนแต่ละท่าน จนนำไปสู่ความเข้าใจภาพรวมทั้งหมดในประเด็นการศึกษา